

Το Απαρέμφατο

[8.1] Ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν ἐν Σπάρτῃ μάλιστα πείθονται ταῖς ἀρχαῖς τε τοῖς νόμοις, ἴσμεν ἅπαντες. ἐγὼ μέντοι οὐδ' ἐγχειρῆσαι οἶμαι πρότερον τὸν Λυκοῦργον ταύτην τὴν εὐταξίαν καθιστάναι πρὶν ὁμογνώμονας ἐποιήσατο τοὺς κρατίστους τῶν ἐν τῇ πόλει. [8.2] τεκμαίρομαι δὲ ταῦτα, ὅτι ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἱ δυνατώτεροι οὐδὲ βούλονται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοῦτο ἀνελεύθερον εἶναι· ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ οἱ κράτιστοι καὶ ὑπέρχονται μάλιστα τὰς ἀρχὰς καὶ τῷ ταπεινοῖ εἶναι μεγαλύνονται καὶ τῷ ὅταν καλῶνται τρέχοντες ἀλλὰ μὴ βαδίζοντες ὑπακούειν, νομίζοντες, ἦν αὐτοὶ κατάρχωσι τοῦ σφόδρα πείθεσθαι, ἔψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους· ὅπερ καὶ γεγένηται.

Ξενοφόντα, Λακεδαιμονίων Πολιτεία, 8, 1 – 3

ἐγχειρῆσαι + τελ. απ. = επιχειρῶ, προσπαθῶ
καθίστημι = οργανώνω, εξασφαλίζω, τακτοποιῶ
τεκμαίρομαι = συμπεραίνω
ἔπομαι = ακολουθῶ

ὑπέρχομαι τὰς ἀρχὰς = περιποιούμαι τους ἀρχοντες
μεγαλύνομαι = καυχῆμαι
κατάρχω τινός = κάνω τὴν ἀρχή, ἀρχίζω πρώτος
ὅπερ = το οποίο ἀκριβῶς

Εργασίες

1. Να μεταφράσετε το κείμενο.
2. Στο κείμενο επιχειρεῖται μία σύγκριση. Ποια εἶναι τα δύο μέρη που συγκρίνονται;
3. Να βρείτε ἀπὸ τρία ομόρριζα στα Ν.Ε. των ἀκόλουθων: καθιστάναι, ἐποιήσατο, πόλεσιν, βούλονται, δοκεῖν, κράτιστοι, τρέχοντες, γεγένηται
4. Να κλιθῶν σε ἐνικό και πληθυντικό οἱ πλάγιες πτώσεις των ἀκόλουθων ουσιαστικών: ταῖς ἀρχαῖς, τοῖς νόμοις, τῇ πόλει
5. Να κλιθεῖ το ρῆμα σε ἐνεργητική και μέση φωνή ὅλων των χρόνων σε ὅλα τα πρόσωπα: πείθονται
6. Να κάνετε πλήρη ἀναγνώριση των ἀπαρεμφάτων του κειμένου (τύπος ἀπαρεμφάτου, συντακτικός ρόλος, εὐρεση υποκειμένου – ταυτοπροσωπία/ετεροπροσωπία).

➡ ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ - Θεωρία

➤ Γενικά:

Το Απαρέμφατο είναι ρηματικός τύπος που έχει τις ιδιότητες του ρήματος και του ουσιαστικού. Έτσι, το απαρέμφατο α) μεταφράζεται σαν ρήμα, δέχεται επιρρηματικούς προσδιορισμούς, έχει χρόνους, διαθέσεις, Υποκείμενο και συνήθως Αντικείμενο και β) κλίνεται με πτώσεις όπως ένα ουσιαστικό όταν εκφέρεται με το άρθρο του ουδετέρου σε όλες τις πτώσεις.

Π.χ.: *Τὸ σιγᾶν κρεῖττον ἔστι τοῦ λαλεῖν.*

➤ Εἶδη Απαρεμφάτου

Το Απαρέμφατο διαιρείται σε:

Ειδικό Απαρέμφατο: Ισοδυναμεί με ειδική πρόταση και μεταφράζεται με το **ὅτι, πως**. Μπαίνει ως αντικείμενο μετά από ρήματα: λεκτικά (λέγω, φημί, ὁμολογῶ κ.τ.ό.), δοξαστικά (νομίζω, δοκῶ, οἶμαι κ.τ.ό.) ὅσα δηλώνουν υπόσχεση, ὄρκο, ἐλπίδα, προσδοκία, απειλή και το μέλλω συντάσσονται με ειδικό απαρέμφατο χρόνου μέλλοντα το οποίο μεταφράζεται και με το **ὅτι...**(+Οριστική) καί με το **να...**(+Υποτακτική) ἢ ἄρνηση του ειδικού απαρεμφάτου είναι **-ου-** και σπάνια **-μή-**.

Π.χ.: *Τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα εὐδαίμονα εἶναι φημι.*

Ἥλιθιός ἐστιν εἴ τις οἶεται διὰ τὸν πλοῦτον δόξειν ἀγαθὸς εἶναι (= αν νομίζει ὅτι χάρη στα πλούτη του θα δώσει την εντύπωση ὅτι εἶναι γενναῖος).

Τελικό Απαρέμφατο: Ισοδυναμεί με τελική πρόταση και μεταφράζεται με το **να**. Μπαίνει ως αντικείμενο μετά από ρήματα: βουλητικά (βούλομαι, ἐπιθυμῶ, θέλω κτλ.), κελευστικά (προτρέπω, κελεύω, πείθω, συμβουλεύω κτλ.), απαγορευτικά (ἀπαγορεύω, κωλύω κτλ.), δυνητικά καί ὅσα δηλώνουν ικανότητα, συνήθεια, ἀπόφαση, ἀπόπειρα (δύναμαι, οἶός τ'εἶμι, ἔχω με απαρέμφατο κτλ.) ἔπίσης, τα ρ.: πέφυκα και ἐπίσταμαι ἢ ἄρνηση του τελικού απαρεμφάτου εἶναι **-μη-** το τελικό απαρέμφατο δε βρίσκεται ποτέ σε μέλλοντα.

Π.χ.: *Ἐκέλευσεν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι (= τους προέτρεψε να πάνε στη Λ.).*

Οὐκ ἐπίσταμαι κιθαρίζειν.

Ἐναρθρο Απαρέμφατο: Λειτουργεῖ ως Υποκείμενο, Αντικείμενο, Προσδιορισμός (ομοίопτωτος, ετερόπτωτος, επιρρηματικός, εμπρόθετος) ἢ ἄρνηση του ἔναρθρου απαρεμφάτου εἶναι **-μη-**

Π.χ.: *Τὸ σιγᾶν κρεῖττον ἔστι τοῦ λαλεῖν (υποκείμενο - ετερόπτωτος προσδιορισμός, β' ὀρος συγκρ.).*

Οἱ ἄνθρωποι φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται (αντικείμενο).

Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς (επιρρημ. προσδιορισμός του τρόπου).

Ἄναρθρο Απαρέμφατο: Λειτουργεῖ ως Υποκείμενο ἀπρόσωπων ρημάτων – εκφράσεων αλλά και προσωπικών αν ισοδυναμεί με ουσιαστικό, Αντικείμενο, Κατηγορούμενο, Προσδιορισμός αναφοράς ἢ κατά τι εξαρτώμενος από επίθετα που δηλώνουν ικανότητα, αρμοδιότητα, Επεξήγηση, Αντί προστακτικής ἢ ευχετικής ευκτικής, Ἀπόλυτα σε στερεότυπες εκφράσεις

Π.χ.: *Δεῖ γράμματα μαθεῖν καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν (υποκείμενα στο ἀπρόσωπο ρ. δεῖ).*

Τὸ λακωνίζειν ἔστι φιλοσοφεῖν.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Ἄνηρ δεινότατος λέγειν (= ικανότατος ως προς το ἢ στο λόγο).

➤ Υποκείμενο Απαρεμφάτου

Ταυτοπροσωπία: ὅταν το Υποκείμενο του απαρεμφάτου εἶναι ἴδιο με το Υποκείμενο του ρήματος της πρότασης στην οποία βρίσκεται το απαρέμφατο. Σε Ονομαστική.

Π.χ.: *Κῦρος ὑπέσχετο δώσειν πέντε μνᾶς.*

Ετεροπροσωπία: όταν το Υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικό από το Υποκείμενο του ρήματος της πρότασης στην οποία βρίσκεται το απαρέμφατο. Σε Αιτιατική.

Π.χ.: *Λύσανδρος ἐκέλευσεν αὐτούς εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι* (Λύσανδρος υποκείμενο στο ἐκέλευσεν, αὐτούς υποκείμενο στο ἰέναι).

➤ Σύνταξη Απαρεμφάτου σε Απρόσωπα Ρήματα και Απρόσωπες Εκφράσεις

Τι είναι τα Απρόσωπα Ρήματα και οι Απρόσωπες Εκφράσεις

Απρόσωπα ρήματα είναι τα ρήματα τα οποία δεν έχουν υποκείμενο κάποιο πρόσωπο ή πράγμα.

Απρόσωπες εκφράσεις (ουδέτερο επίθετο σε ονομαστική + εστί) είναι οι εκφράσεις αυτές που λαμβάνομαι σαν ρήματα και δεν έχουν υποκείμενο κάποιο πρόσωπο ή πράγμα.

Απαρεμφατική Σύνταξη

Όπως είδαμε παραπάνω, στα απρόσωπα ρήματα και στις απρόσωπες εκφράσεις υποκείμενο μπαίνει το απαρέμφατο. Ειδικότερα:

➤ Ειδικό απαρέμφατο ως υποκείμενο:
με απρόσωπα ρήματα λεκτικά, δοξαστικά..... λέγεται, ὁμολογεῖται, νομίζεται, δοκεῖ (= φαίνεται) κ.τ.ό.

Π.χ.: *Ὅμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.*

➤ Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο:
με τα απρόσωπα ρήματα..... δεῖ (= είναι ανάγκη, πρέπει), χρή (= πρέπει), προσήκει (=ταιριάζει), πρέπει, ἐγχωρεῖ (= επιτρέπεται), ἔστι (= είναι δυνατό), ἔξεστι (= επιτρέπεται, είναι δυνατό), ἔνεστι (= είναι δυνατό), πάρεστι (= είναι δυνατό, είναι εύκολο), δοκεῖ (= φαίνεται καλό, αποφασίζεται), μέλλει (= πρόκειται)

με τις απρόσωπες εκφράσεις..... ἀνάγκη ἐστί, θέμις ἐστί (= επιτρέπεται), καιρός ἐστί, ὥρα ἐστί, οἶόν τέ ἐστί (= είναι δυνατό), ἄξιόν ἐστί, ῥαδίόν ἐστί (= είναι εύκολο), χαλεπόν ἐστί (= είναι δύσκολο), δέον ἐστί, εἰκός ἐστί (= είναι φυσικό, λογικό), πρέπον ἐστί, ἀναγκαιῶς ἔχει, καλῶς ἔχει, ῥαδίως ἔχει κτλ.

Π.χ.: *Οὕτω χρή ποιεῖν.*

Ὦρα ἐστὶν ἀπιέναι (= είναι ώρα να φύγουμε).

Το Υποκείμενο του Απαρεμφάτου στην Απρόσωπη Σύνταξη

Κοντά στα απρόσωπα ρήματα/απρόσωπες εκφράσεις και το απαρέμφατό τους, υπάρχει συνήθως μία δοτική (δοτική προσωπική) η οποία υποδηλώνει και το υποκείμενο του απαρεμφάτου (το οποίο εννοείται ότι μπαίνει σε αιτιατική).

Π.χ.: *Καλόν ἐστί ἡμῖν τὰς τῶν προγόνων ἀρετὰς μιμεῖσθαι.*

➤ Ειδικότερες Παρατηρήσεις

1. Πολλές φορές αντί για απρόσωπη σύνταξη χρησιμοποιείται προσωπική για να δοθεί έμφαση στο οποίο αναφέρεται το ρήμα.

Π.χ.: *Ὦ Πρόδικε, δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ ἀνδρὶ (= ἔχεις ο ἴδιος υποχρέωση να βοηθήσεις.) αντί:*

Ὦ Πρόδικε, δίκαιόν ἐστί σοι βοηθεῖν τῷ ἀνδρὶ.

2. Τα ρήματα ὑπισχοῦμαι (= υπόσχομαι), ἐπαγγέλλομαι (= υπόσχομαι), ὄμνυμι (= ορκίζομαι), ἐλπίζω, προσδοκῶ, επειδή αναφέρονται σε μια μελλοντική πράξη, συντάσσονται με απαρέμφατο σε χρόνο μέλλοντα ως αντικείμενο. Έχουν άρνηση μή, γιατί τα ρήματα αυτά εκφράζουν και κάποια επιθυμία: Π.χ.: *Καὶ περὶ τούτων ὑπέσχετό μοι βουλευέσθαι (= και γι' αυτά μου υποσχέθηκε ότι θα (ή να) σκεφτεί).*

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ - Εργασίες

1. Να χαρακτηρίσετε τα απαρέμφата (ειδικά - τελικά) και να βρείτε το υποκείμενό τους:

- α. Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους εἶναι.
- γ. Ἔλεγον Κύρον ἄριστον ἄρχοντα γενέσθαι.
- δ. Ὄμοσαν οἷ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος σύμμαχοι ἔσεσθαι.
- ε. Λύσανδρος τοὺς στρατηγούς ἐκέλευσε πλεῖν.

2. Ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία;

- α. Οὐδεις τῶν πολιτῶν ἠθελεν ἀπειθεῖν.
- β. Δοκοῦμεν τὸν Σωκράτην σοφὸν εἶναι.
- γ Δυνάμεθα σῶσαι τὴν πατρίδα.
- δ. Μένων ἐβούλετο πλουτεῖν.
- ε. Ἐδίδαξε τοὺς παῖδας τοξεύειν.
- στ. Πολλοὶ νομίζουσιν Ὅμηρον εἶναι τυφλόν.
- ζ. Οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν τοὺς νόμους.
- η. Σόλων ἐβούλετο πολίτας φυλάττειν τοὺς νόμους.

3. Απρόσωπη σύνταξη. Να βρείτε το υποκείμενο του απαρεμφάτου.

- α. Δεῖ τὴν γλῶτταν μὴ προτρέχειν τοῦ νοῦ.
- β. Χρὴ ὑμᾶς λέγειν τὰ καίρια.
- γ. Ὄρα ἐστὶν ἡμᾶς πράττειν ταῦτα.
- δ. Χαλεπὸν ἐστὶ τῇ πόλει ἀπαλλαγῆναι τοῦ κινδύνου.
- ε. Ἀρμόζει καὶ ὑμῖν ἅπασι ἀκοῦσαι τοῦτο.
- στ. Ἄξιόν ἐστὶ ἀνθρώποις μεμῆσθαι τῆς ἀρετῆς.
- ζ. Πρέπον ἐστὶ λέγειν τ' ἀληθῆ καὶ πράττειν τὰ δίκαια.

4. Να χαρακτηρίσετε τη συντακτική θέση του απαρεμφάτου στα παρακάτω παραδείγματα.

- α. Κροῖσος ἐνόμιζε ἑαυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον (=ευδαιμονέστατος).
- β. Εἷς (ενν.: ἐστὶ) οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.
- γ. Τὸ κακῶς ποιεῖν ἐστὶ ἀδικεῖν.
- δ. Ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν ἰκανός.
- ε. Δημοσθένης μὲν ἦν δεινότατος λέγειν καὶ πολλάκις παρεῖχεν ἑαυτὸν συμβουλεύειν τοῖς Ἀθηναίοις.
- στ. Ξενοφῶν καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λαβεῖν τοὺς νεκρούς (2ουσα συμπερασμ. – απρφτ. πρ.).

5. Στις επόμενες προτάσεις να βρείτε το είδος (ειδικό ή τελικό) και το υποκείμενο (ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία) των απαρεμφάτων.

- α. Οἱ Πέρσαι ἠνάγκαζον τοὺς νέους μανθάνειν τοὺς νόμους.
- β. Ἄξιον ἦν τοῖς ζῶσιν πενθεῖν τοὺς τεθνεῶτας.
- γ. Οἱ ἄριστοι ἄνδρες παρακελεύονται (αποθ. ρ.) τοῖς πολίταις ὁμονοεῖν.
- ε. Ἀρχίδαμος ἔμελλε δηρώσειν (=ληηλατώ) τὴν γῆν.